Foto: Saša Dragoš

Cerkljanska laufarija

Foto: Neva Blazetič

Prizor s pusta v Drežniških Ravnah

Trem pustnim šegam dela družbo pisanje pirhov

Med dediščino tudi primorske šege

Cerkljanska laufarija, Škoromatija, Drežniški in Ravenski pust in *Pisanje pirhov ob prazniku šempav* v Poljubinju so prvi primorski zastopniki v *Registru žive kulturne dediščine,* najbolj reprezentativnem tovrstnem državnem seznamu. Od leta 2011 za vpis predlogov v register kot Koordinator varstva žive kulturne dediščine skrbi Slovenski etnografski muzej, kjer so nedavno izdali tudi *Priročnik o nesnovni kulturni dediščini.*

LJUBLJANA ▸ *Register žive kulturne dediščine* je strokovni seznam nesnovne kulturne dediščine Slovenije, ki je začel nastajati leta 2008. V register so kot prvega vpisali *Škofjeloški pasijon*, temu pa je pod strokovnim vodstvom kustosov Slovenskega etnografskega muzeja in zunanjih sodelavcev lani sledilo še 17 vpisov. Med temi so tudi "štiri letne šege", s Primorske.

Tri so pustne in prihajajo vsaka s svojega konca - *Škoromatija* z južnega obrobja Brkinov in Podgrajsko-Matarskega podolja, *Laufarija* s Cerkljanskega, *Drežniški in Ravenski pust* sta doma v Drežnici, Drežniških Ravnah, na Jezercih in Magozdu.

Tem šegam v registru dela družbo pisanje pirhov, kot ga ohranjajo v Poljubinju in okolici. Posebnost te šege je, da pirhe, popisane z verzi in okrašene z rastlinskimi ornamenti, izdelujejo ob prazniku sv. Pavla (šempav), vsako prvo nedeljo v maju, torej izven velikonočnega časa. **Danica Krivec**, mentorica in vodja *Pisalk šempavskih pirhov,* ki trenutno šteje sedem članic, pravi, da je vpis v register zanje veliko priznanje. K prijavi v register jih je vzpodbudila **Karla Kofol** iz Tolminskega muzeja, ki jim je tudi pomagala pri pripravi dokumentacije.

"Prijavo za vpis v Register žive kulturne dediščine pa je poslal svet KS Poljubinj, ki je z zanimanjem spremljal naša prizadevanja za ohranitev običaja, nas pri tem podpiral in vključeval v program praznovanja šempava," je njihovo pot do registra pojasnila Krivčeva.

Prav pred nedavnim izdani *Priročnik o nesnovni kulturni dediščini* pa prinaša pomembne informacije in napotke vsem, ki se ukvarjajo z živo kulturno dediščino: *"Namenjen je tako stroki kot tistim, ki se na terenu ukvarjajo z nesnovno kulturno dediščino. V Priročniku o nesnovni kulturni dediščini so zbrani vsi podatki: od tega, kaj je nesnovna oziroma živa kulturna dediščina, kako poteka vpis v register, kakšen je postopek do razglasitve mojstrovine lokalnega in državnega pomena do kakšna je pot do Reprezentativnega seznama nesnovne kulturne dediščine človeštva pri Unescu,"* pojasni mag. **Adela Pukl** iz Slovenskega etnografskega muzeja in dodaja: *"Za vpis v register lahko poda predlog kdorkoli - posameznik, skupina, društva in tudi institucije."* Postopek je enak za vse, spletni obrazec pa je dostopen na strani *nesnovnadediscina.si*. Prijaviti se je mogoče skozi vse leto, roki za oddajo pa so trikrat letno. Prav tolikokrat namreč zaseda tudi delovna skupina, ki presoja predloge.

> V letu 2013 bo v *Register žive kulturne dediščine* predvidoma vpisanih vsaj petnajst novih enot. Med njimi bodo tudi nekaj primorskih - *Pandolo, Venčki svetega Ivana, Kleklanje Idrijske čipke in Solinarstvo.*

Foto: Helena Race

Škoromati

In kaj pravzaprav za tiste, ki določeno šego oziroma prakso ohranjajo, pomeni vpis v *Register žive kulturne dediščine?*

V Etnografskem muzeju odgovarjajo, da vsekakor simbolni kapital: *"Že sam register predstavlja gosto sito za umeščene enote. Naslednja stopnja, razglasitev za živo mojstrovino lokalnega ali državnega pomena, pa da razglašeni enoti vrednost spomenika. Kot tretja in najvišja stopnja pa je umestitev nesnovne kulturne dediščine na Unesco Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva, kamor pa v skladu s slovensko in mednarodno zakonodajo lahko kandidirajo le žive mojstrovine državnega pomena."* Od žive kulturne dediščine ima doslej status mojstrovine državnega pomena *Škofjeloški pasijon*, v postopku za pridobitev tega naslova pa sta trenutno še *Izdelovanje ljubenskih potic* in *Tradicionalno izdelovanje kranjskih klobas.*

MAKSIMILJANA IPAVEC

Foto: Tatjana Šalej Faletič

Pisanje pirhov ob prazniku šempav

Nov glasbeni ciklus

Čarovnija plesne glasbe

Na Glasbeni šoli Tolmin se je minulo nedeljo pričel poizkusni cikel treh prireditev *Sožitje zvokov*, ki naj bi sčasoma postal nekakšna abonmajska ponudba v kraju, kjer koncertov klasične glasbe primanjkuje.

TOLMIN ▸ Za letos je ravnateljica **Maja Klanjšček**, ki, med drugim, šolo intenzivno odpira za javnost, oblikovala tri koncerte, na katerih se predstavljajo nekdanji učenci, ki so se intenzivno posvetili koncertni karieri.

Na prvem koncertu sta se tako predstavila flavtistka **Irena Kavčič** in kitarist **Sebastjan Grego**, oba iz Tolmina. Kavčičeva ima na svoji glasbeni poti že kar precej opaznih uspehov, po diplomi na Akademiji za glasbo v Ljubljani pa je nadaljevala z mojstrskim študijem v tujini, predvsem na Dunaju (na *Univerzi za glasbo in upodabljajočo umetnost*) in v Madridu (na prestižni *Višji šoli za glasbo kraljice Sofije*). Posveča se tako solistični kot komorni igri, od septembra 2012 pa je solo flavtistka *Simfoničnega orkestra RTV Slovenija*. Tudi Sebastjan Grego, ki je po šolanju na Umetniški gimnaziji Koper nadaljeval študij kitare na *Univerzi za glasbo in upodabljajočo umetnost na Dunaju*, kjer je predlani tudi magistriral, se lahko pohvali z nekaterimi visokimi dosežki na tekmovanjih. Med študijem se je dodatno izobraževal v Pordenonu in Strasbourgu pri uglednih mojstrih kitare.

Koncert, ki ga je kljub slabemu vremenu obiskalo lepo število ljubiteljev glasbe, je imel tematsko rdečo nit - ples. Ta prvinska vez med glasbo in plesom se je skozi čas oblikovala v tisoče vzorcev, ki še vedno odražajo arhetipskost starodavnih ritualov. Ples je bil pogosto obred, kjer so se izpovedovali najbolj intimni strahovi, upanja ali strasti. Posebno vsi skupinski plesi so taki. Na drugi strani pa je bil ples (kot tarantela ali tango) tudi individualni izraz posameznika oziroma para. Z razvojem civilizacije se je "poganska" kri plesalcev počasi pohladila in prešla v artizem.

V glasbi so ostale forme, ritmi in seveda izpovedna moč. Kavčičeva in Grego sta na koncertu imenitno pričarala ta razvoj, dodatno pa je glasbo podčrtal še vizualni učinek dokumentarnih filmov iz davne preteklosti. Tako smo videli ekstatičen posnetek tarantele z neke popolnoma zasebne zabave, slišali Bartokove fonografske posnetke ljudske glasbe in pokukali v bordel, v katerem se na vrhuncu veselja pleše tango. Glasbenika sta v tem duhu izvedla krasen repertoar skladb, povezanih s tradicijo plesa, od skladateljev Giuliania, Mertza, Honeggerja, Bogdanovića in Bartoka do nesmrtnega Piazzolle, ki je tango iztrgal iz vaških krčem, ulic ter bordelov in ga povzdignil na najvišjo možno raven strastne poustvarjalnosti.

Foto: Jože Štucin

Flavtistka Irena Kavčič in kitarist Sebastjan Grego na prvem koncertu iz cikla *Sožitje zvokov*

> V nadaljevanju cikla *Sožitje zvokov* napovedujejo še koncert violinistke **Petre Kovačič** in pianista **Marka Kanalca** ter zanimivega dua, kjer bosta zvočne cevi "prekrižala" hornistka **Sabina Magajne** in pozavnist **Matija Mlakar**.

Kavčičeva je solistka, ki jo čaka lepa kariera, Grego pa kitarist, pri katerem človek z veseljem prisluhne subtilnemu zvenenju strun brez strahu, da bodo prsti ustvarili nekontrolirane zvoke. Že dolgo nismo slišali tako finega, odgovornega in žlahtnega muziciranja flavte in kitare.

JOŽE ŠTUCIN